

Den Haag

Participatieleidraad

Samenwerken in de Binckhorst

Het is geweldig dat zoveel mensen en organisaties zich met de Binckhorst verbonden voelen en zich ervoor willen inzetten.

Inhoud

1. Introductie	2
----------------	---

Deel 1

Rollen en participatieniveaus in de Binckhorst	5
--	---

2. Samen-werken en ieders rol	6
-------------------------------	---

Deel 2

Participatieadviezen	23
----------------------	----

3. Speelruimte	24
----------------	----

4. Huidige én toekomstige doelgroepen	26
---------------------------------------	----

5. Aan de slag doelgroepen	30
----------------------------	----

6. Terug-koppeling	34
--------------------	----

7. Opzetparticipatie	35
----------------------	----

Deel 3

Werkvormen	37
------------	----

8. Online tools	38
-----------------	----

9. Overige werkvormen	40
-----------------------	----

1.

Introductie

Marktpartijen, ondernemers, particulieren, maar ook partijen binnen de gemeentelijke organisatie en andere overheden verdringen zich om een bijdrage te mogen leveren aan de grootste en meest dynamische ontwikkellocatie van Den Haag: de Binckhorst.

Wijde Blik

Het is geweldig dat zoveel mensen en organisaties zich met de Binckhorst verbonden voelen en zich ervoor willen inzetten. De gemeente wil de samenwerking in de Binckhorst versterken. (Overheids-)participatie helpt daarbij. Het Haags/Amsterdamse communicatiebureau De Wijde Blik is gevraagd voorliggende Participatietool voor de Binckhorst te ontwikkelen.

Opzet van deze leidraad

Participatie is een vorm van samenwerking waarmee je betere plannen krijgt. Daarbij heeft ieder zijn eigen positie en die kan wisselen per situatie. In Hoofdstuk 2 gaan we daarom in op specifieke situaties die denkbaar zijn in de Binckhorst. Het vervolg van deze leidraad (Hoofdstuk 3 t/m 7) bevat meer generieke tips en adviezen, soms specifiek voor de Binckhorst, maar vaak ook algemeen. Denk aan speelruimte, verwachtingsmanagement, communicatieve vaardigheden, werkvormen en terugkoppeling.

Leidraad, geen blauwdruk

Dit stuk is géén blauwdruk voor ieder project. Dat is simpelweg niet mogelijk: elke situatie is anders en elk project verdient zijn eigen maatwerk. Voor elk project dient dan ook een participatieparagraaf of –plan te worden opgesteld.

Voor wie

Deze leidraad richt zich op meerdere partijen. Het is een hulpmiddel voor de gemeentelijke projectleiders en hun ondersteuners, als aanvulling op gemeentebrede beleidsstukken op het gebied van participatie (zoals het Actieplan Burgerparticipatie 2016-2020). Tegelijkertijd is het stuk bedoeld voor woningcorporaties, projectontwikkelaars, aannemers en andere initiatiefnemers in de Binckhorst. Denk bij dat laatste aan partijen die een (al dan niet tijdelijke) kunstuiting willen of een Binckhorstbrede themadiscussies initiëren over bijvoorbeeld duurzaamheid.

Voorafgaande gesprekken

Bij de totstandkoming ervan is gesproken met diverse betrokkenen: onder meer de Bedrijvenvereniging Binckhorst, Laakhaven en Fruitweg (hierna BLF), Stadmakers, 'M BINCK, Gemeente Leidschendam-Voorburg, een omwonende, stadsdeel-directeur en wijkmanager Laak, gemeentelijk projectleiders DSO, afdeling Vergunningen en uiteraard de projectmanager en communicatieadviseur van de Binckhorst.

Deel 1

Rollen en
participatieniveaus
in de Binckhorst

2.

Samen-
werken en
ieders rol

De belangrijkste reden voor samenwerken is dat je betere plannen wilt krijgen voor een gebied. Dit zijn bovendien gezamenlijke plannen, wat zorgt voor meer toe-eigening door alle partijen.

Korte en lange termijn

Op de korte termijn zorgt het voor soepele procedures, op de lange termijn voor een beter beheer en een betere leefbaarheid. Hoe groter de invloed van betrokkenen, hoe meer betrokkenheid en mede-eigenaarschap ontstaan. Zo krijgen we geliefde plekken in de Binckhorst waar we met z'n allen trots op zijn. Samenwerken past ook in de veranderde opvatting over de rol van de overheid. De Binckhorst is pilotgebied voor de Omgevingswet. In het Omgevingsplan Binckhorst is participatie een van de belangrijkste uitgangspunten: "In plaats van alleen te bepalen wat er gebeurt, denken we mee met initiatiefnemers en bekijken we wat er binnen de kaders voor mogelijkheden zijn." Ook in andere beleidsstukken heeft de gemeente samenwerking en participatie verankerd, zoals het college-akkoord (motto 'Iedereen doet mee'), het Actieplan Burgerparticipatie 2016-2020, de Agenda Ruimte voor de Stad en ander beleid.

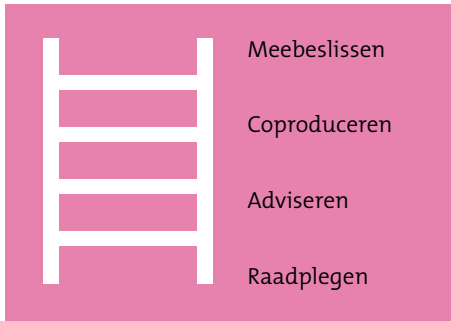
Participatieniveaus

Het participatieniveau kan wisselen. Dit wordt bepaald door de fase waarin een project zit, de speelruimte die er is en dat hangt vaak weer samen met de vraag van

“Hoe groter de invloed, hoe meer betrokkenheid”

wie de grond is. We hanteren hierbij de vier niveaus van de Haagse participatieladder. Onderstaande toelichting komt uit de Haagse Participatieladder (zie <https://www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/denk-mee/de-4-participatieniveaus.htm>).

Raadplegen

Bij raadplegen gaat het om het verzamelen van ideeën, wensen, meningen en voorkeuren van belanghebbenden bij een project/traject. Op basis hiervan besluit de bestuurder/projectleider hoe het traject verder ingestoken wordt. Het kan dus zijn dat de gemeente anders besluit dan de voorkeur van de betrokkenen die geraadpleegd zijn.

Adviseren

Wanneer belanghebbenden om een gezamenlijk antwoord gevraagd wordt op een vraag, dan gaat het om adviseren. De bestuurder/projectleider geeft hierbij de kaders aan. Als er van het advies wordt afgeweken moet dit goed worden gemotiveerd.

Coproducteren

Een coproductie ontstaat wanneer de gemeente samen met de belanghebbenden een plan ontwikkelen. Het kan zijn dat dit binnen vooraf vastgestelde kaders gebeurt. De gemeente gaat mee met de keuze van de partijen die het plan ontwikkeld hebben. Het plan moet natuurlijk wel aan de randvoorwaarden voldoen.

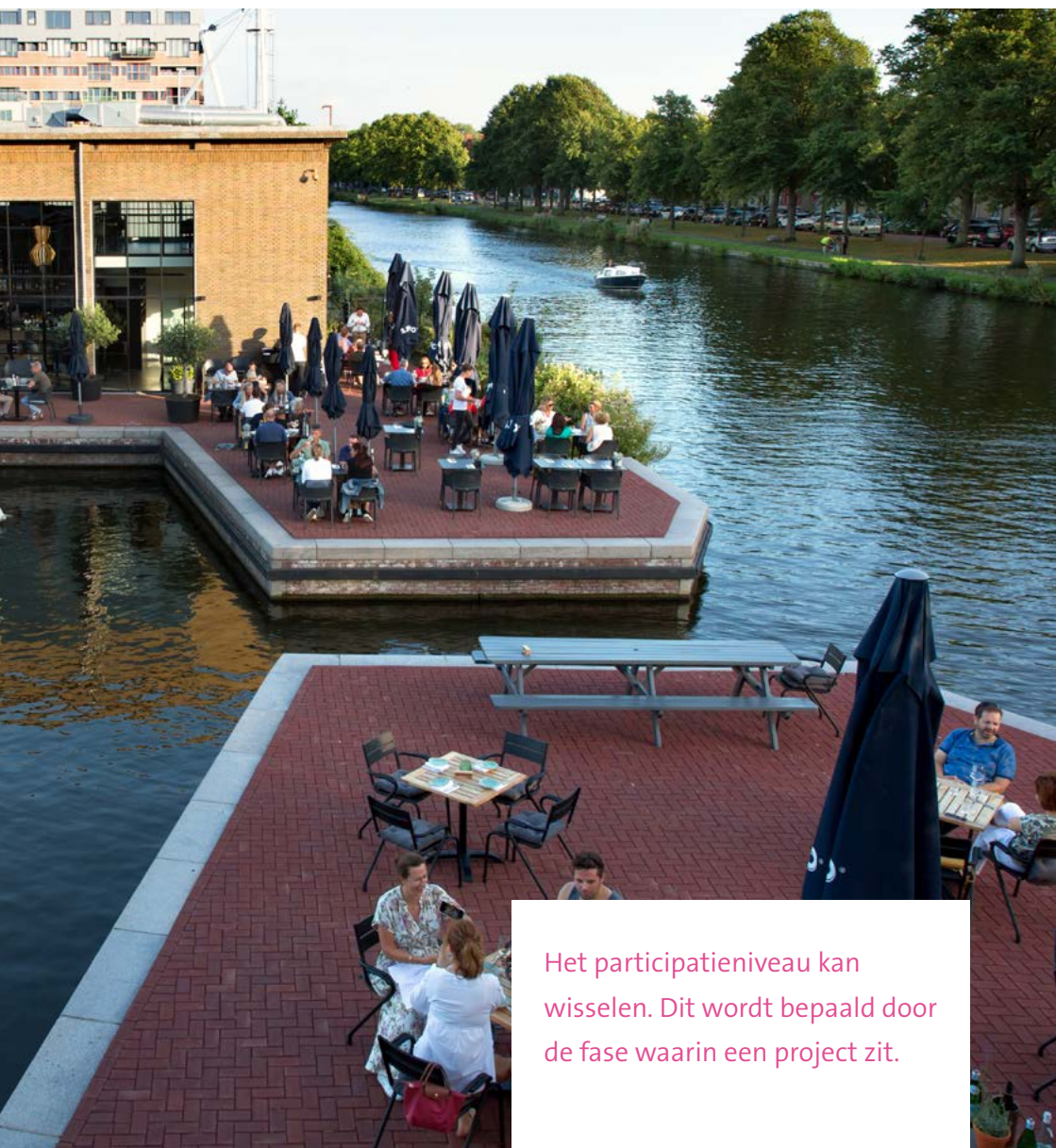
Meebeslissen

De gemeente kan ook besluiten de keuze van een oplossing over te laten aan de belanghebbenden. Er moeten minstens twee alternatieven aangeboden worden. In dit geval gaat het om meebeslissen. Ook hier kunnen kaders vastgesteld zijn waarbinnen de beslissing genomen moet worden. De keuze wordt altijd gevolgd.

2.1 Stroomschema

In de samenwerking tussen bewoners, ondernemers, de gemeente en ontwikkelende marktpartijen kunnen hun rollen per situatie anders zijn. De meest voorkomende situaties schetsen we in een stroomschema.

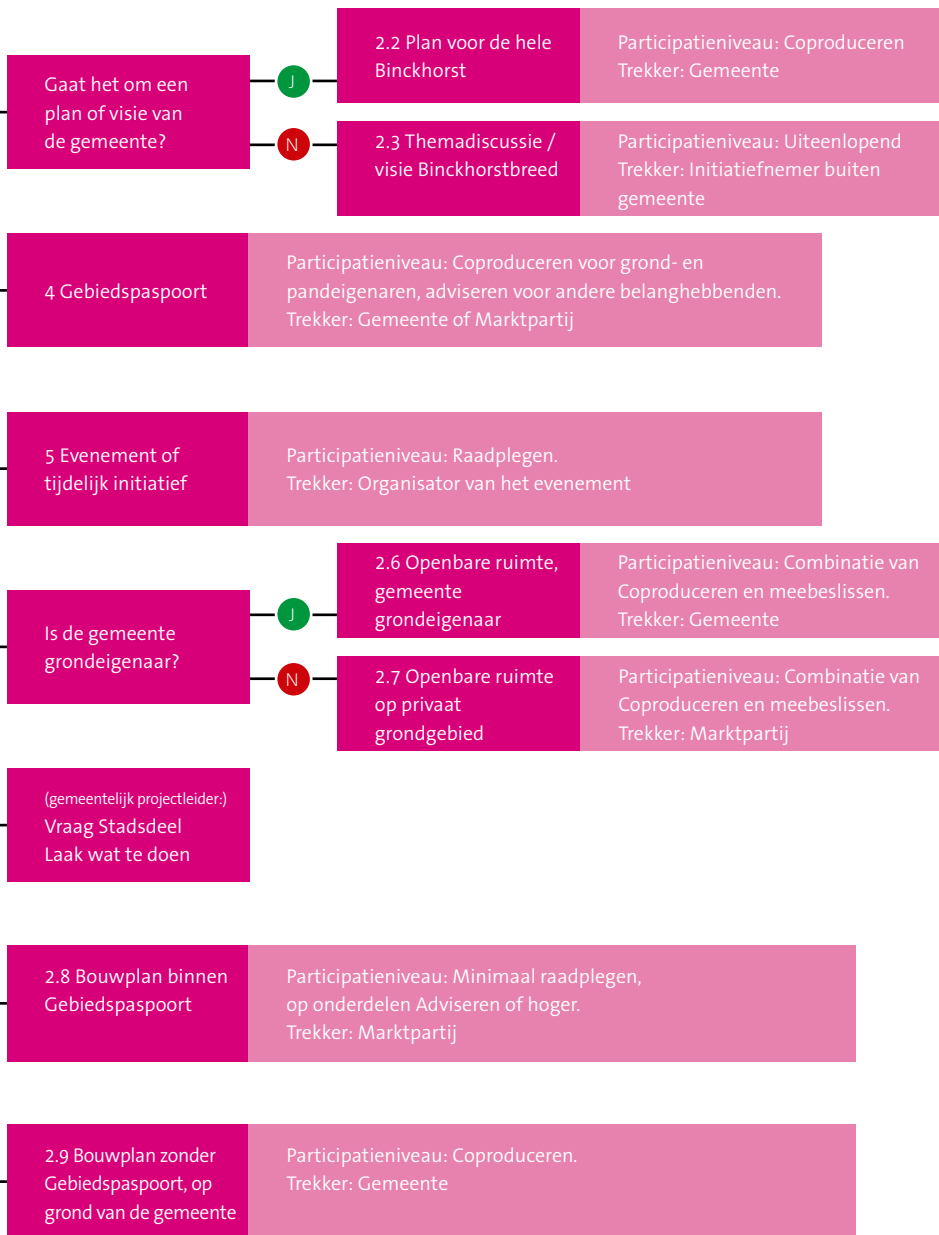
Elke uitkomst van dit stroomschema verwijst naar een paragraaf in dit hoofdstuk, die beknopt ingaat op de situatie, het participatieniveau en de rolverdeling. Het benoemde participatieniveau is een minimum, betrokken partijen kunnen dus ook kiezen voor een hoger/intensiever participatieniveau.

Het participatieniveau kan wisselen. Dit wordt bepaald door de fase waarin een project zit.

Samenwerken in de Binckhorst Stroomschema

2.2 Plan voor de hele Binckhorst

Participatieniveau: Coproduceren

Trekker: Gemeente

Het kan hier gaan om plannen voor de hele Binckhorst, maar ook om gemeentelijke visies die een groot deel van de Binckhorst bestrijken en daarmee een groot effect hebben op de gehele Binckhorst. Denk ook aan thematisch onderwerpen als de Energietransitie. Hiervoor werkt de gemeente samen met de vele belangenorganisaties in de Binckhorst, zoals I'M BINCK met diverse Tafels, Coalitie Laak, de BLF, de Stadmakers. Denk ook aan stadsbrede organisaties, zoals de Stichting Haags Industrieel Erfgoed (SHIE). Beperk je echter niet tot de belangenorganisaties en betrek ook individuele ondernemers en bewoners in de Binckhorst. En juist bij een BH-breed plan is het van belang ook de stem van mogelijk toekomstige bewoners mee te nemen.

Werkwijze

Start met een brede inventarisatie.

Ga daarna de diepte in via een werkgroep die je specifiek voor dit doel opzet. Sluit af met toetsing bij wederom een bredere groep. Dit is een diablo-opzet. De brede inventarisatie en de toetsing doe je zowel in de Binckhorst als daarbuiten, en zowel online als offline. Voor mogelijke werkvormen zie Hoofdstuk 8. Specifiek voor Binckhorst-brede plannen of thema's lijkt

een halfjaarlijkse markt over ontwikkelingen in de Binckhorst een goed idee. Dit kan bijvoorbeeld in het infocentrum. Op de markt kan de bezoeker zowel actuele Binckhorst-brede thema's, als specifieke onderwerpen over deelgebieden vinden. Andersom kun je bezoekers ook bevragen over actuele thema's.

Verdiepen in klein verband doe je in een werkgroep die je specifiek voor dit onderwerp/thema opzet. Voor deze werkgroep benader je bestaande organisaties, plus individuele bewoners en ondernemers. Dit kan dus (een deel van) de Ronde Tafel zijn, maar je stopt daarnaast extra energie in het bereiken van bewoners die recent in de Binckhorst zijn komen wonen of op hun net gekochte nieuwbouwwoning wachten, want zij kunnen ook deels namens toekomstige bewoners spreken. Voor de brede toetsing aan het slot kun je weer dezelfde middelen en werkvormen inzetten als bij de brede inventarisatie.

Breed
inventariseren

Verdiepen in
klein verband

Breed toetsen

2.3 Themadiscussie/visie Binckhorstbreed

Participatieniveau: Uiteenlopend

**Trekker: Initiatiefnemer buiten
gemeente**

Neemt een andere partij dan de gemeente het initiatief om een discussie over een thema op te zetten, zoals duurzaamheid, groen, circulaire economie etc.?

Geweldig! Het is mooi dat meerdere partijen zich hard maken voor een nog mooiere/betere Binckhorst. Als gemeente probeer je zo veel mogelijk aan te haken, bij te wonen, mee te doen. Maar neem niet het traject over, laat het initiatief waar dit begon. Het hangt sterk van de

mate van abstractie af welk participatieniveau wordt gekozen. Het gaat niet om gemeentelijk beleid (al kan het daar eventueel wel in uitmonden) en het gaat niet om een project/plan in het kader van de Omgevingswet, dus de initiatiefnemer is in principe vrij om te bepalen hoe intensief het participatieniveau is. Wordt de gemeente gevraagd de uitkomsten over te nemen, dan heeft de gemeente wel recht van spreken om zich met de opzet en het participatieniveau te bemoeien, want dan wordt het belangrijker a) dat er sprake is van een goede vertegenwoordiging en b) dat je de juiste verwachtingen wekt over de invloed die men heeft.

2.4 Plan voor deelgebied, in de vorm van Gebiedspaspoort

Participatieniveau: Coproduceren voor grond- en pandeigenaren, Adviseren voor andere belanghebbenden.

Trekker: Gemeente indien de gemeente hier grond bezit, markt-partij indien de gemeente hier geen grond bezit.

De samenwerkingspartners wisselen per fase in dit proces. Als bij een diablo begint het proces met een brede consultatie/inventarisatie en eindigt het met een brede toetsing. Daartussen zit een intensief procesdeel in een kleiner en besloten gezelschap.

De brede inventarisatie en toetsing strekken zich uit naar alle belanghebbenden, dus inclusief bewoners en ondernemers die een pand huren. Het intensievere en besloten deel van het proces vindt plaats met grondeigenaren als gemeente, beleggers, projectontwikkelaars, ontwikkelende aannemers, woningcorporaties, ondernemers of particuliere grondeigenaren. Of pandeigenaren (dus zonder grondeigendom) in deze fase ook logisch zijn, moet per situatie worden beoordeeld. Reden om dit onderscheid te maken in brede start en afsluiting en een besloten middendeel, is dat grondeigenaren goede

redenen kunnen hebben om met het oog op de concurrentie de kaarten voor de borst te houden.

Brede consultatie/inventarisatie

Bij bewoners en ondernemers inventariseer je reeds aan het begin wat de belangrijkste wensen en zorgen zijn. Dat helpt je in de besloten sessies met grondeigenaren die hierna volgen. Zorg wel voor realistische verwachtingen bij bewoners en ondernemers: het gaat nu nog puur om inventariseren.

Besloten intensieve sessies

Opbouwen van onderling vertrouwen is belangrijk, dus een vaste groeps-samenstelling in de verschillende besloten bijeenkomsten is wenselijk. Kies dan ook een werkvorm voor kleine groepen die gemiddeld tot veel voorbereiding vereist: een Gebiedspaspoort zal de toon zetten voor een lange periode en is dus belangrijk genoeg om hier ruim de tijd in te steken. Schakel namens alle partijen een externe partij in die het proces trekt, zoals een stedenbouwkundig bureau en/of een externe gespreksleider. Benoem de gedeelde belangen met elkaar en focus op de kansen die daaruit voortvloeien. Bespreek met elkaar wat je nog aan (beleids)ruimte openlaat voor invloed

en initiatieven van huidige en toekomstige bewoners. Je kunt dit doen door zaken flexibel en open te houden. Je kunt het ook meer formaliseren en het vervolgtraject (dus ná opstelling van het Gebiedspaspoort) alvast concretiseren, denk aan een burgerjury en/of buurtbudget.

Brede toetsing

Het in concept Gebiedspaspoort leg je ter advies voor aan bewoners en ondernemers (huurders, eigenaar-bewoners, omwonenden net buiten het gebied, zittende ondernemers). Hieronder vallen ook bewoners die reeds hebben gekocht in een nieuwbouwproject maar pas over 1-2 jaar hun woning betrekken.

Kies voor dit adviestraject een open en toegankelijke werkvorm, zoals een inloop-

avond, waarop je liefst ook enkele concrete dilemma's voorlegt. Pas daarna gaat het richting vaststelling.

Toekomstige bewoners

Voor toekomstige bewoners die nu nog niet in beeld zijn, ligt het niet voor de hand om nu mee te denken over het Gebiedspaspoort. Juist daarom is het nodig om voldoende ruimte in te bouwen zodat zij in de toekomst ook nog initiatieven kunnen ontwikkelen. Het credo is dus: 'Wel aanwijzen, niet invullen'.

Deze plekken kun je mogelijk tussentijds nog benutten voor tijdelijke activiteiten. Nieuwe bewoners (denk aan kopers en huurders van nieuwbouwprojecten) worden liefst nog vóór de oplevering bij hun omgeving betrokken.

2.5 Evenement of tijdelijk initiatief

Participatieniveau: Raadplegen

Trekker: Organisator van het evenement

Bij initiatieven van één of twee jaar is wellicht meer mogelijk dan bij permanente situaties, check dit bij de afdeling Vergunningen. Bij initiatieven die al jarenlang probleemloos bestaan/terugkeren,

kan een gedoogrecht gaan gelden. De veiligheid moet uiteraard wel altijd op orde zijn.

In de Binckhorst moet een Evenementenvergunning altijd samen met een Omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dit kan via de website van de gemeente of via Stadsdeel Laak. De afdeling Vergunningen toetst deze aanvragen.

Het plan houdt ook een aantal zaken bewust open, om maatwerk en invloed per locatie mogelijk te maken.

2.6 Openbare ruimte, gemeente is of wordt grondeigenaar

Participatieniveau: Combinatie van Coproduceren en Meebeslissen

Trekker: Eerst gemeente (ontwerpfase), daarna marktpartij (aannemer bij uitvoering)

Er is een Plan Openbare Ruimte Binckhorst (nu – voorjaar 2019 – nog in wording). Hierin is een aantal zaken al vastgelegd. Het plan houdt ook een aantal zaken bewust open, om maatwerk en invloed per locatie mogelijk te maken. Toets het plan aan de Openbare Ruimte Kaart en werk voor de inpassing samen met omwonenden en ondernemers. Openbare ruimte is een onderwerp bij uitstek voor coproduceren en over een aantal onderdelen kun je mensen daadwerkelijk laten meebeslissen. Van kiezen uit boomsoorten tot aansluitpunten voor water en elektra met het oog op evenementen in de openbare ruimte. Via een veto op basis van publieke verantwoordelijkheid kan de gemeente apert ongewenste uitkomsten blokkeren. Gebruik van zo'n veto moet wel een uitzondering zijn en dient goed te worden beargumenteerd. Met dezelfde groep mensen stem je ook de benodigde werkzaamheden af, zoals wegafsluitingen en omleidingsroutes. Die treffen vaak een ruimer gebied dan de plek die op de schop

gaat. Probeer ook de belangen van toekomstige bewoners en omwonenden te betrekken, zie ook Hoofdstuk 4 “Met Wie”.

Werkwijze

Wanneer relevant werk je samen met ontwikkelaars (bij nieuwbouw) en/of VvE's (bij bestaande bouw) en/of ondernemersverenigingen (bij een gebied met veel ondernemers). Er zijn meerdere werkvormen denkbaar. Coproduceren werkt het best met simpelweg kaarten en schetsrollen op tafel. Daaruit rollen mogelijk 2 of 3 varianten. Dit tussenresultaat, plus eventuele keuzes tussen boomsoorten en andere keuzemogelijkheden, kun je ook digitaal voorleggen aan een bredere groep. Maak duidelijk onderscheid tussen het ontwerp en de werkzaamheden. Gaat het richting uitvoering, dan selecteert de gemeente een aannemer met bewezen goede communicatie met de omgeving (denk aan een bouwapp, inloopruimte etc.). Als aannemer vraag je bij Stadsdeel Laak na welke contacten er al liggen, welke doelgroepen relevant zijn. Vervolgens pakt de aannemer de communicatie verder op, als deel van de opdracht. De gemeente monitort dit goed, want omwonenden en ondernemers houden – terecht – de gemeente eindverantwoordelijk, ook voor de communicatie.

2.7 Openbare ruimte op privaat grondgebied

Participatieniveau: Combinatie van Coproduceren en Meebeslissen

Trekker: Marktpartij

Vooral bij grotere bouwprojecten, zoals complete woonbuurten, kan er openbare ruimte ontstaan op privaat grondgebied. Denk aan straten of openbare binnen-terreinen die in mandeligheid worden uitgegeven. Meestal leg je die openbare ruimte zelf als private partij aan en beheer je deze vervolgens ook zelf. Je kunt hierbij de keuzes uit de Openbare Ruimte Kaart volgen, maar je kan het gebied ook een sterkere eigen identiteit geven, omdat het bijzondere karakter van de Binckhorst soms om uitzonderingen vraagt. Lever hiervoor dan goede argumenten aan.

Belanghebbenden zijn hier zowel huidige omwonende burgers en ondernemers als toekomstige inwoners. De huidige omwonenden betrek je sowieso. De gemeente ziet graag dat jij als marktpartij/woningcorporatie ook bewoners en ondernemers zoveel mogelijk betreft nog voordat ze er wonen/werken, maar verplicht is dat niet.

Ook in dit geval kan de gemeente via een veto op basis van publieke verantwoordelijkheid apert ongewenste uitkomsten blokkeren (via het al dan niet verlenen van een Omgevingsvergunning). Gebruik van zo'n veto moet wel een uitzondering zijn en dient goed te worden beargumenteerd.

Werkwijze

De aanbevelingen in 2.6 gelden ook hier, alleen is de marktpartij de trekker en niet de gemeente. Wel geldt ook hier dat de gemeente dit goed moet monitoren.

“Ze zijn zowel de huidige als de toekomstige bewoners en ondernemers”

2.8 Bouwplan binnen Gebiedspaspoort

**Participatieniveau: Minimaal
Raadplegen, op onderdelen Adviseren
of hoger.**

Trekker: Marktpartij

Toets het bouwplan aan het reeds vastgestelde Gebiedspaspoort, want dit zal de gemeente ook doen. Informeer de omgeving tijdig en volledig. De gemeente houdt dit goed in de gaten en zal optreden wanneer dit niet gebeurt, want een grondeigenaar kan er belang bij hebben om mensen niet te wijzen op de mogelijkheden bezwaren in te dienen tegen een Omgevingsvergunning. Doe je dit goed, dan dient de gemeente zich zo min mogelijk met de communicatie te bemoeien. Jij bent als marktpartij dan ook de afzender.

Raadplegen is het minimum, maar binnen een vastgesteld Gebiedspaspoort bestaat als het goed is ook nog altijd flexibiliteit voor de uitwerking van onderdelen (“wel aanwijzen, niet invullen”, zie 2.4. Alleen zo behouden ook de toekomstige inwoners en ondernemers van de Binckhorst nog een mogelijkheid om initiatieven in te dienen.

“Flexibiliteit voor
de uitwerking
van onderdelen
waar mogelijk”

2.9 Bouwplan zonder Gebiedspaspoort, op grond van de gemeente

Participatieniveau: Coproduceren

Trekker: Gemeente

Het kan hier om meerdere zaken gaan.

Denk aan een voorziening van de gemeente, zoals een school of bibliotheek.

Of gemeentelijke grond die wordt uitgegeven aan particulieren als zelfbouwkevels.

Of gemeentelijke grond die nog zal worden uitgegeven aan een marktpartij. Indien er voor dit gebied geen Gebiedspaspoort is gemaakt, geldt uiteraard nog wel het Omgevingsplan/ Bestemmingsplan.

Binnen de mogelijkheden daarvan moet worden gestreefd naar een zo hoog

mogelijk participatieniveau, dit is erg afhankelijk van de situatie en het bouwplan. Wanneer het om een voorziening gaat, betrek dan niet alleen de direct omwonenden maar ook de beoogde gebruikers van die voorzieningen: zowel bestuurders (zoals schoolbesturen) als burgers (ouders). Pas na deze samenwerking met de omgeving wordt de grond uitgegeven (bijvoorbeeld via een tender) of in ontwikkeling gebracht. Bij uitgifte van de grond krijgen bidders/kopers mee wat hun toekomstige omgeving belangrijk vindt voor dit gebied – deels via beleidskaders voor dit gebied, deels via de rapportage van de participatie.

2.10 Bouwplan zonder Gebiedspaspoort, grond van marktpartij

Participatieniveau: Coproduceren

aantonen dat de omgeving heeft kunnen bijdragen, hoe sterker je staat.

Trekker: Marktpartij

Betrek als marktpartij (ontwikkelaar, aannemer of woningcorporatie) de omgeving tijdig bij je bouwplan. Deels om het plan inhoudelijk te verrijken met input uit de buurt. Deels om bezwaren later in het traject zoveel mogelijk te voorkomen. Vraag bij aanvang Stadsdeel Laak om ondersteuning: als het goed is geven ze je deze leidraad en de Handreiking Participatie, wijzen ze je op belangrijke stakeholders en introduceren ze jou bij hen indien nodig. Maak daar gebruik van!

Vraag de gemeente aanwezig te zijn bij bijeenkomsten die je organiseert. Niet per sé bij alle besloten werksessies maar in elk geval wel bij openbare informatieavonden. De gemeente heeft een controlerende rol (zo vindt de gemeente het belangrijk dat de omgeving ook wordt gewezen op formele inspraakmogelijkheden), maar dient de communicatie verder zo veel mogelijk aan jou als marktpartij over te laten.

De gemeente komt weer nadrukkelijker in beeld bij de Aanvraag Omgevingsvergunning. Hoe beter je hier als marktpartij kunt

“De omgeving heeft kunnen bijdragen”

Deel 2

Participatie- adviezen

3.

Speelruimte

Alles kan in de Binckhorst?

Steeds meer mensen beseffen dat de realiteit genuanceerder ligt. Het aantal beleidsstukken dat richting geeft aan de ontwikkeling groeit gestaag. Des te belangrijker om speelruimte te bevechten.

Durf

Bedenk dat bekende voorbeelden van particuliere initiatieven er nooit waren gekomen wanneer er geen uitzonderingen waren gemaakt op bestaand beleid. Denk aan Klusflat Kleiburg in Amsterdam Zuidoost, de Luchtsingel in Rotterdam en de doorstart van de Scheveningse Pier.

Zorg voor mandaat

Zoek altijd naar zoveel mogelijk speelruimte, of je nu bewoner, ondernemer, ontwikkelaar of gemeentelijk projectleider bent. Als gemeentelijk projectleider stel je de nodige speelruimte veilig door intern te zorgen voor je mandaat. Zoek de grenzen van de beleidskaders op en probeer die ook eens te overschrijden. Zorg voor rugdekking, in de eerste plaats bij de mensen die het project uiteindelijk moeten uitvoeren en/of beheren. En desnoods hogerop. Wek als (assistent) projectleider bij externe samenwerkingspartijen niet de indruk dat je alles kunt oplossen, maar wees open en transparant over zaken die je

nog intern moet checken. Ben je markt-partij, vraag hier dan ook om. Heb er begrip voor dat niet alles kan en denk mee over wat er nodig is om mensen te overtuigen.

Geen weging vooraf

Geef de ene belanghebbende niet bij voorbaat al meer gewicht dan de andere. Het geeft namelijk een schurende situatie als iets wat mevrouw A zegt per definitie belangrijker zou zijn dan wat meneer B zegt. Iedereen heeft recht van spreken en het is aan de gespreksleider om te voorkomen dat één partij domineert. De weging van de input gebeurt naderhand, door de beslisser.

4.

Huidige én
toekomstige
doelgroepen

Met relatiegericht werken bouw je een netwerk in de Binckhorst op. Dat geldt het sterkst voor de gemeente en woningcorporaties, die immers altijd in het gebied betrokken blijven. Projectontwikkelaars en aannemers komen en gaan, maar partijen die meerdere projecten in de Binckhorst verwachten op te pakken, doen er verstandig aan ook zo'n netwerk op te bouwen.

Introduceren

Stadsdeel Laak kan deze partijen op weg helpen en bij stakeholders introduceren. Op termijn zullen er meer bewonersorganisaties en/of wijkraden in de Binckhorst komen, waarmee je kunt samenwerken.

Kwaliteit versus kwantiteit

Ga niet alleen voor kwantiteit (hoeveel handtekeningen staan eronder) maar ook voor kwaliteit (wie kan iets bijdragen, wie heeft nuttige expertise).

Samen of afzonderlijk?

Vaak werkt het goed wanneer mensen met uiteenlopende meningen in één participatietraject samenkomen. Zij horen dan immers uit de eerste hand de stand-

punten van anderen, wat de kans vergroot dat men zich in elkaar kan verplaatsen en begrip kan opbrengen voor andermans standpunt. Maar soms heeft één groep(je) zo'n specifiek belang dat anderen helemaal niet raakt of niet interesseert, dat het praktischer is om met dit groepje afzonderlijk om tafel te gaan. Belangrijk is wel dat beide groepen op de hoogte blijven van elkaars vorderingen. Een transparant proces dus.

Toekomstige doelgroepen

De ontwikkelingen in de Binckhorst vinden deels plaats voor toekomstige gebruikers (bewoners, horeca-ondernemers, andere ondernemers). Toekomstige bewoners worden veelal nauw betrokken door ontwikkelende marktpartijen. In tenders kun je als gemeente van een ontwikkelaar eisen om vraaggericht te werk te gaan. Toekomstige bewoners betrekken bij openbare ruimte kan via de voorkeuren die geïnteresseerden in het project hebben doorgegeven aan de ontwikkelaar of aan de Haagse Kavelwinkel. Als marktpartij betrek je liefst zo vroeg mogelijk de bewoners die daadwerkelijk een woning gekocht hebben in projecten die in ontwikkeling/aanbouw zijn. Hetzelfde geldt voor toekomstige (horeca)ondernemers. Bedenk dat je invulling door toekomstige bewoners/ondernemers kunt faciliteren door bepaalde ruimtes wel te herbestemmen maar nog niet al te specifiek te benoemen ('wel aanwijzen, niet invullen').

Bij wijze van alternatief kun je wel groepen gelijkgestemden formeren.

Denk aan de volgende mogelijkheden:

- Huidige ondernemers
- Huidige omwonenden (in het begin vooral in Voorburg + overzijde Trekvlies, dus Schipperskwartier en Molenwijk)
- Pionier-bewoners in de eerste projecten van de Binckhorst (zoals het Junoblok).
- Het bestand van de Nieuwsflits/nieuwsbrief Binckhorst
- Gemeentelijk Stadspanel
- Huidige (jonge) werknemers in de Binckhorst, bijvoorbeeld de ouders die hun kind naar het Kinderdagverblijf op het Maanplein brengen.
- Toekomstige ondernemers: via de vele Haagse netwerkclubs.
- Ondernemers met interesse in het CID.
- Thematische groepen, bestaande uit belangenorganisaties op het desbetreffende thema. Denk aan Circulaire Economie, Energietransitie etc.

Door samen te werken kunnen gemeente en marktpartijen meer representatieve groepen bereiken die model kunnen staan voor toekomstige inwoners en ondernemers.

Meedoeners en Meekijkers

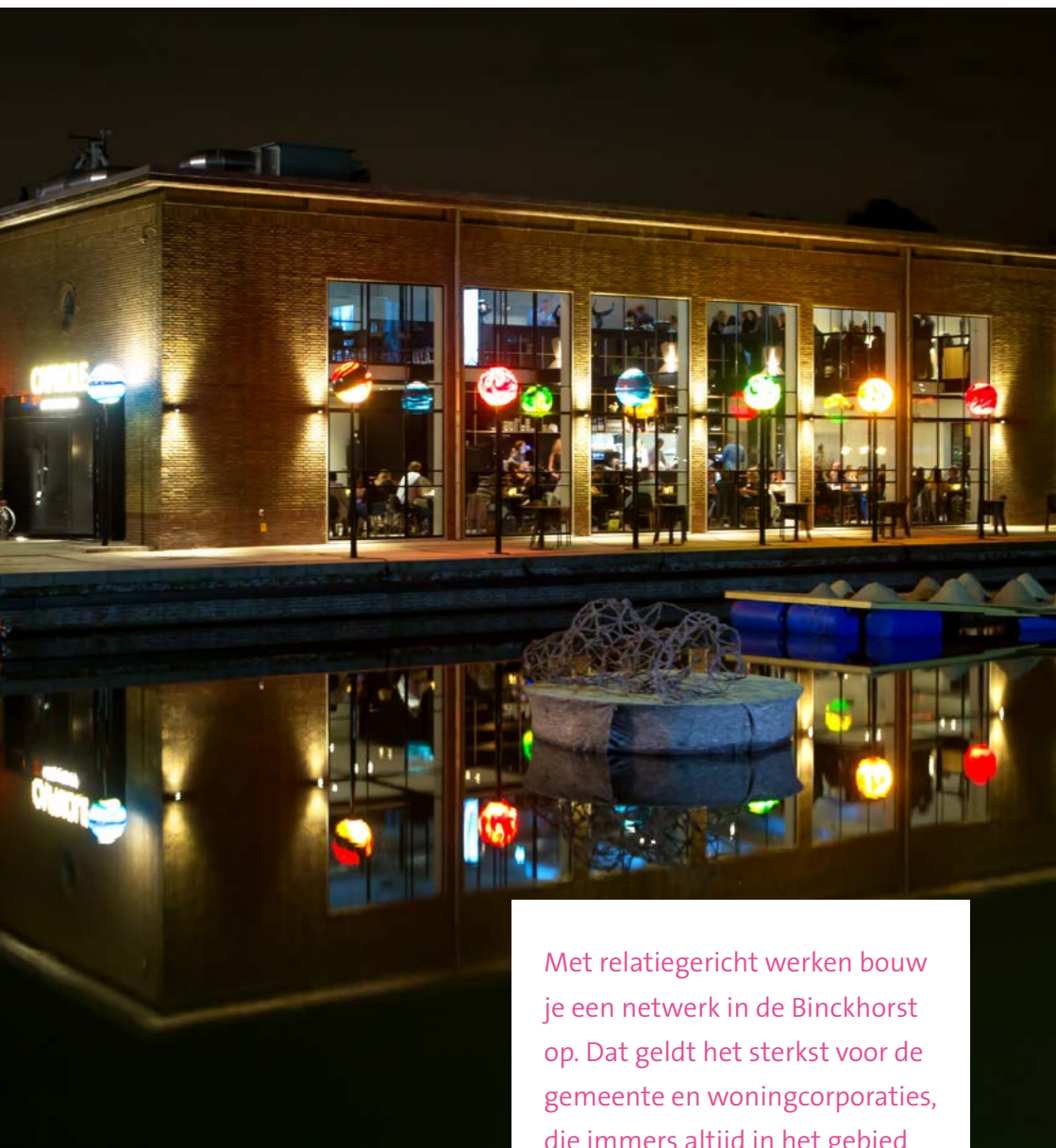
Elk project heeft beiden. Meedoeners participeren actief. Zij komen op bijeenkomsten en laten van zich horen.

Meekijkers hebben daar geen tijd voor, geen zin in of allebei. Maar ze willen wel graag op de hoogte blijven van de voortgang.

Je houdt hen aangehaakt via een (digitale) nieuwsbrief en/of een projectwebsite en/of Facebookpagina. Verslagen van werkgroep-bijeenkomsten gaan daarom niet alleen naar de deelnemers van die werkgroep, maar ook breder – bijvoorbeeld online. Op belangrijke momenten kun je de groep Meekijkers vragen om beknopt te reageren op een (tussentijdse) uitkomst. Ze worden dan voor heel even Meedoeners.

De politiek

Het principe van participatie is dat je als gemeente invloed uit handen geeft. Dan moet je dus als raadslid niet meeparticiperen. Raadsleden kunnen wel toevoeder zijn bij openbare participatie- en informatiebijeenkomsten. Een wethouder kan – als uitvoerder van raadsbesluiten – wel een rol hebben bij openbare bijeenkomsten, denk aan de start of afsluiting van een participatietraject. Raadsleden en wethouders zijn niet aanwezig bij besloten werkgroepssessies, omdat hun aanwezigheid al snel kan domineren – zelfs als ze zich niet in de discussie mengen. Afhankelijk van de omvang en impact van een participatietraject dient de raad minstens te worden geïnformeerd en eventueel om een akkoord te worden gevraagd voor het te volgen traject. Hierbij moet voor raadsleden ook duidelijk zijn hoe zij gedurende het participatietraject worden geïnformeerd over de voortgang.

Met relatiegericht werken bouw je een netwerk in de Binckhorst op. Dat geldt het sterkst voor de gemeente en woningcorporaties, die immers altijd in het gebied betrokken blijven.

5.

Aan de slag
doelgroepen

Onderschat de benodigde tijd niet en garandeer voldoende menskracht voor het participatietraject. Bedenk ook wie er straks serieus rekening moet houden met de uitkomsten.

Verwachtingsmanagement extern

Maak altijd duidelijk of je mensen op een informele manier polst over een plan of idee of dat je hun reactie ook graag zou gebruiken als participatie-input. Mogelijk verwachten mensen nog een officiële participatieronde en dan blijkt plots hun beurt al voorbij te zijn. Wees daarom in elk proces vanaf het begin duidelijk waar je naar toe werkt, hoeveel invloed men heeft, wie beslist, hoe lang het duurt en hoe het vervolgtraject eruit ziet (is er nog inspraak/bezwaar mogelijk). Benoem concreet je eindproduct. Voor een gemeente kan dit een Nota van Uitgangspunten zijn, voor een marktpartij bijvoorbeeld een Schetsontwerp of VO etc. Geef indien nodig een voorbeeld van een ander project.

Continuïteit

Sommige participatietrajecten hebben een lange looptijd. Personele en politieke wisselingen zijn onvermijdelijk, maar zorg voor een goede overdracht en probeer wijzigingen in standpunten zoveel mogelijk te voorkomen. Dat maakt je een stabiele, betrouwbare gesprekspartner.

Werving

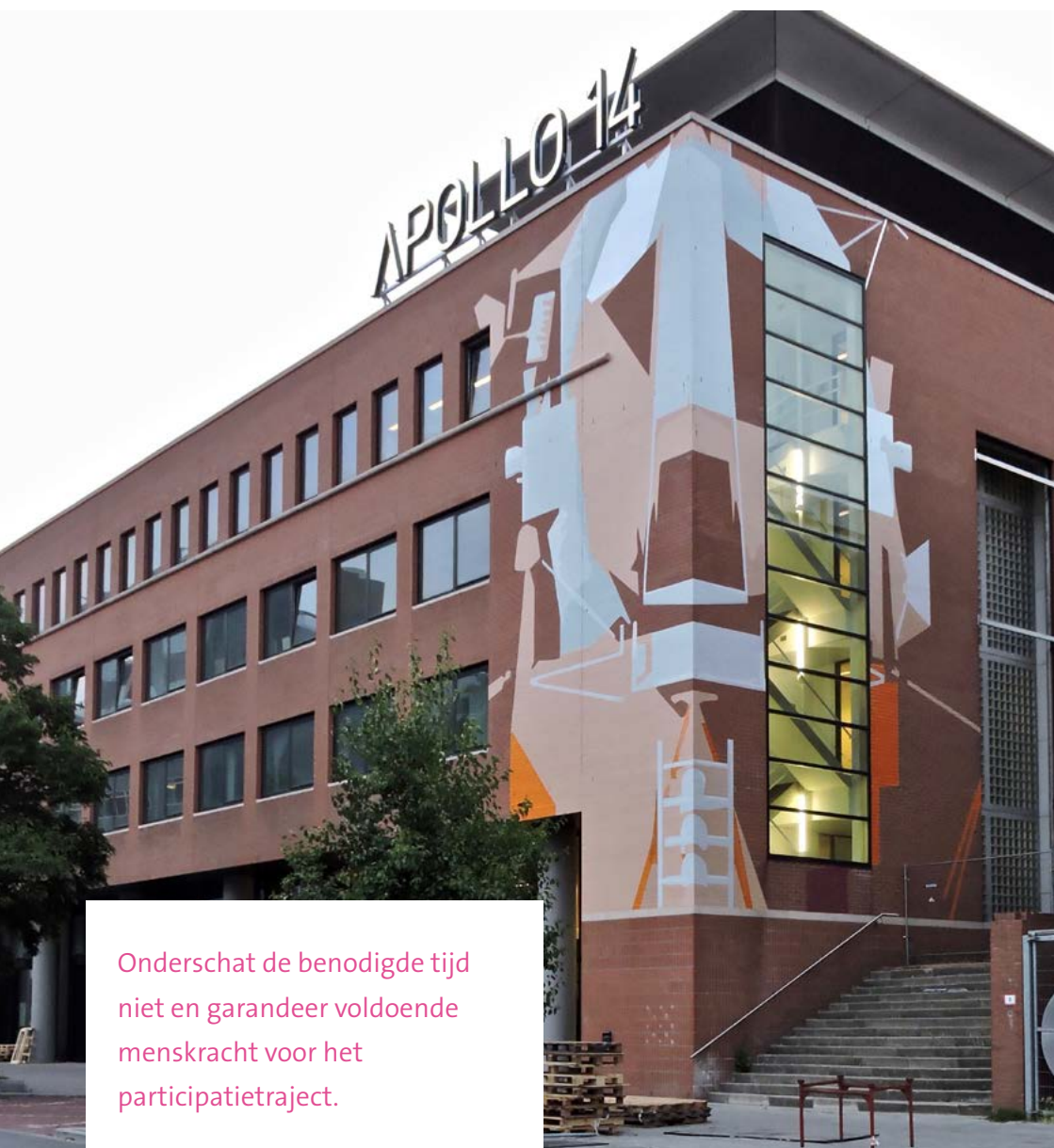
Om te bepalen welke belangrijke organisaties en smaakmakers je moet hebben, kun je te rade gaan bij Stadsdeel Laak. Daar kan men je ook adviseren over de werving: offline, online, persoonlijk of openbaar. Bij de beoordeling van het participatietraject zal onder meer worden gekeken of je de juiste mensen hebt gesproken. Zorg voor een wervende uitnodiging, waarbij je je in de bewoner of ondernemer verplaatst en vanuit diens belang de tekst opstelt.

Omgang met media

Journalisten zijn welkom bij openbare bijeenkomsten maar niet bij besloten werkgroepen. Bij vragen of problemen overleg je met je afdeling Communicatie en/of de perswoordvoerders.

Basishouding

Bedenk altijd: wat als jij zelf in de schoenen van deze bewoner, ondernemer etc. zou staan? Wat zou je dan verwachten, hoe wil je behandeld worden? En: waar ben je bang voor, in hoeverre sta je echt open voor input en ben je bereid daarmee aan de slag te gaan? Je publiek merkt het feilloos als je niet oprecht bereid bent om te luisteren, of niet daadwerkelijk in de meerwaarde van participatie gelooft. Hou wel je rug recht in het participatieproces over wat wel en niet ter discussie staat. Een aangename sfeer is fijn, maar duidelijkheid en een realistisch resultaat zijn beter.

Onderschat de benodigde tijd niet en garandeer voldoende menskracht voor het participatietraject.

Vaardigheden

Stimuleer dat belanghebbenden zich in elkaar verplaatsen. Dat bevordert wederzijds begrip. Wees duidelijk en check of je duidelijk genoeg bent geweest (vraag om feedback). Wees niet zoveel aan het woord dat je vergeet te luisteren. Gaat het om een ingewikkelde kwestie/doelgroep, schakel dan professionele hulp in voor bijvoorbeeld gespreksleiding of het van A tot Z opzetten van een participatieproces. Trek je gezamenlijk op als gemeente en marktpartij(en), dan kan een externe gespreksleider ook verstandig zijn met het oog op de nodige onafhankelijkheid/neutraliteit. Het is handig wanneer je als gemeente, corporatie of ontwikkelaar of aannemer een poule van onafhankelijke moderatoren hebt. Zorg ook altijd dat er goed ingevoerde mensen aanwezig zijn, die de meeste inhoudelijke vragen ter plekke kunnen beantwoorden.

Beperk je tot hoofdzaken en veronderstel weinig voorkennis

Een uitputtende lijst van randvoorwaarden werkt erg demotiverend voor de creativiteit. Beperk je daarom tot basale zaken als “in de Binckhorst mogen geen nieuwe kantoren komen” of “binnen deze milieucirkel kun je niet wonen”. Ga er niet vanuit dat mensen dat allemaal al weten.

Bewaar de details voor later, wanneer je aan de participanten beargumenteerd terugkoppelt wat er met hun inbreng is gedaan. Veel details zitten in de vergunningensfeer.

De meeste mensen zijn redelijk en snappen dat sommige ideeën naderhand sneuvelen, bijvoorbeeld omdat ze verkeersonveilig of brandgevaarlijk zijn.

Hou het zo informeel mogelijk

Hou het proces zo informeel mogelijk, dat zet de zaken niet teveel op scherp en bevordert een sfeer van vertrouwen.

Geef bij start ruimte voor eventueel gram uit verleden

Wanneer een project een zeker verleden heeft, moet iedereen eerst z'n gram kwijt. Geef daar even ruimte voor in de eerste bijeenkomst. Geef fouten ruitertlijk toe, toon begrip en bouw aan vertrouwen. Vervolgens kijken we zoveel mogelijk vooruit i.p.v. achterom.

Beeldmateriaal

Gebruik niet al te gedetailleerde beelden, want die stralen uit dat alles al vastligt. Een piepschuimen maquette met losse onderdelen werkt in participatieprocessen vaak beter dan een realistische maquette. Bedenk wat voor effect je beelden kunnen hebben op je doelgroepen en bespreek dit met degene die ze moet maken.

Tussentijds aanspreekbaar

Het lijkt een open deur, maar zorg dat je aanspreekbaar bent. Geef snel antwoord. Werk je bij de gemeente: wijs mensen op wegen in de gemeentelijke organisatie die ze zelf niet kennen.

6. Terugkoppeling

Laat altijd iets horen binnen de afgesproken termijn. Kondig eventuele vertraging tijdig aan en verklaar die.

Benoem wat overgenomen is

Benoem expliciet de punten die men belangrijk vond en die daadwerkelijk zijn overgenomen.

Benoem wat niet overgenomen is

Benoem expliciet de punten die niet zijn overgenomen en beargumenteer waarom dat zo is. Als mensen inzien waarom iets niet kan of mag, hebben ze er meestal meer begrip voor.

Doorkijk naar besluitvorming

Herhaal bij de terugkoppeling nog eens wie het uiteindelijke besluit neemt, of participatie de inspraak vervangt of niet en wat de vervolplanning is.

De vorm

Koppel altijd minimaal schriftelijk terug. Dan hebben bewoners en ondernemers iets concreets in handen en kun je daar later altijd naar verwijzen. Bij degenen die actief en intensief hebben geparticipeerd (bijv. in een werkgroep) koppel je ook face-to-face terug. Á la de diaboló kan een brede afsluitende avond ook als terugkoppeling dienen.

7. Opzet participatie

Breng je participatieopzet onder in je projectplan, in een alinea of hoofdstuk waarin je in elk geval de volgende zaken beknopt uitwerkt:

Doelgroepen

Wie mogen participeren? Combi van bestaande organisaties en individuen.

Informatievoorziening

Werving. Tussentijds de Meekijkers en de raad op de hoogte houden.

Eindproduct, besluitvormingsproces en vervolg

Waar werk je naar toe? Wie beslist daarover? En wie moet er vervolgens mee verder?

Speelruimte/invloed

Wat ligt al vast? Waarover wil je juist graag inbreng van anderen horen? Marktpartij: weet hoe ver je mag gaan van de gemeente.

Gemeentelijk projectleider: zorg voor intern mandaat van je directeur en/of wethouder.

Proces en werkvormen

Hoeveel bijeenkomsten, openbaar of besloten, welke werkvormen fysiek en online. Tijdpad.

Beeldmateriaal

Waarmee ga je naar buiten?

Terugkoppeling

Bedenk reeds bij aanvang wanneer en in welke vorm je terugkoppelt.

“Laat altijd iets horen”

BINK36.NL

Deel 3

Werkvormen

8.

Online tools

Online methoden zijn handig om snel een ruimer publiek te bereiken. Als je de juiste tools kiest en de juiste vragen stelt, is het bovendien laagdrempelig.

Online tools reeds in gebruik bij gemeente

De eenvoudigste en breed gebruikte online tool is het Stadspanel van de gemeente, waarmee juist ook Hagenaars van buiten de Binckhorst goed worden bereikt. De gemeente gebruikt daarnaast nog andere tools in verschillende projecten en wijken. Geen van die lijken momenteel stadsbreed te worden ingezet. In het Actieplan Burgerparticipatie worden Chatsessies voorgesteld, wellicht zijn die ook goed bruikbaar voor meningspeilingen over de Binckhorst.

E-participatie via social media

Zowel de gemeente als andere partijen kunnen e-participatie opzetten via social media als Facebook en Instagram. Het hangt sterk van het onderwerp af of e-participatie via social media verstandig is. Bij stevige discussies kan dit eerder de tegenstellingen zal verscherpen in plaats van verminderen. Deze vaak wat 'oppervlakkige' kanalen lijken zich beter te lenen voor relatief overzichtelijke dilemma's of keuzemogelijkheden, bijvoorbeeld in de openbare ruimte.

Participatiewebsite per project

Een website of webpagina voor de participatie werkt prettig als naslagplek voor relevante documenten en verslagen, ook voor Meekijkers. Het draagt sterk bij aan de transparantie van het proces. Bij de gemeente of een corporatie kan dit worden ondergebracht op de organisatie-website, ontwikkelaars kiezen meestal voor een afzonderlijke, tijdelijke website.

Commerciële online tools

Er zijn vele online participatietools beschikbaar. Deze tools lenen zich beter voor 'coproduceren' dan de genoemde enquêtes, waar je weinig de diepte in kunt gaan en veelal beperkt bent tot gesloten vragen. Stichting Movisie heeft een groot aantal commerciële tools vergeleken in een Keuzewijzer, zie <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2020-07/Keuzewijzer%20E-tools-Herziene-versie-2020.pdf>. Zo is vergeleken welke tools het best passen in de projectfasen Agendavorming, Beleidsvoorbereiding, Beleidsbepaling, Beleidsuitvoering en Beleidsevaluatie. Het advies van De Wijde Blik is om een tool te kiezen die je in zoveel mogelijk projectstadia kunt gebruiken, omdat het aanschaffen, inrichten en gewend raken aan een tool het nodige kost. Goede keuzes lijken daarom Citizen Lab, Mett, Argu, Synthetron of Youmee. Er zijn echter veel spelers op de markt en veel persoonlijke voorkeuren. Welke je ook inzet, zet een begeleidende (social media-)campagne op om voldoende bereik voor de online tool te genereren.

9.

Overige werkvormen

Welke werkvorm het best werkt, verschilt per plek, doelgroep en abstractieniveau. Het hoeft dus niet overal op dezelfde manier. Ondernemers kun je het best aan het eind van de middag bijeen roepen (bijv. 16.30-17.30 uur), bewoners uiteraard vooral 's avonds.

Werkvormen

Het ene type bewoners verwacht een vergadersetting, anderen doen niet aan vergaderen en moet je gewoon op straat aanspreken of via hun organisaties benaderen. Er zijn dus legio werkvormen. Hieronder geven we een paar voorbeelden. Niet bedoeld als dé standaard voor de Binckhorst, maar ter inspiratie.

Informatieavond

We kennen allemaal de klassieke plenaire bewonersavond met één of meerdere presentaties, gevolgd door vragen. Voordelen: iedereen krijgt hetzelfde verhaal mee en het is relatief eenvoudig te organiseren. Nadelen: de grootste schreeuwers kunnen gemakkelijk domineren en de sfeer kan nogal bepalend worden voor het succes van de avond. Als mensen het gevoel hebben dat ze een podium hebben, gedragen ze vaak heel anders dan in individuele gesprekken. Inloopbijeenkomsten hebben die nadelen niet, maar zijn wat bewerklijker om te

organiseren (informatietafels, panelen, bemensing, verslaglegging). Een combinatie is goed mogelijk: een plenaire start, gevolgd door een informeel deel waarin mensen één op één gesprekken voeren met medewerkers van de gemeente, corporatie, ontwikkelaar etc.

De Marktplaats

Als je een nieuw project start en je wilt dat mensen ook elkaar leren kennen en hun netwerk vergroten, dan kun je hen vragen op een papiertje te schrijven wat ze kunnen bieden en op een ander papiertje wat ze vragen. Vraag dit bij aanvang/binnenkomst, zodat een van jouw mensen even de tijd heeft om op de achtergrond als matchmaker vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Vervolgens vindt een reguliere sessie plaats. In het laatste kwartier geef je mensen de ruimte om elkaars vraag en aanbod te bespreken.

Mentimeter, Kahoot e.d.

Voor groepen vanaf circa 15 mensen tot een grote zaal vol, werkt een online voorkeurenmeter heel goed. Dit is dus geen online tool die je gebruikt vanuit je luie stoel thuis, maar echt bedoeld voor tijdens bijeenkomsten. Vraag mensen een smartphone of tablet mee te nemen, ze loggen ter plekke in en geven hun voorkeuren bij diverse vragen door. Het resultaat komt per stelling mooi in beeld én levert naderhand een fraaie rapportage op. Gebruik dit soort stellingen vooral als hulpmiddel om aansluitend de discussie te voeren. Leg je teveel nadruk op het stemmen, dan wekt dat de indruk dat de

Een simpele start waarmee mensen zien dat hun mening gehoord wordt: vraag de aanwezigen bij aanvang hun droom voor het gebied/onderwerp voor zichzelf op te schrijven.

groep beslissende stemrechten heeft (als een soort vervanging van de gemeenteraad). Een groot voordeel van deze online meters is dat mensen die minder mondig zijn, ook laagdrempelig en anoniem participeren.

Prikken/timmeren maar

Gaat het om een ruimtelijke opgave, dan kun je voorkeuren via prikkers of spijkers in een grote (houten) plaat laten prikken. Dit kan als onderdeel van een bijeenkomst met plenair begin en einde, maar leent zich ook goed voor een inloopbijeenkomst.

Wensdroom

Een simpele start waarmee mensen zien dat hun mening gehoord wordt: vraag de aanwezigen bij aanvang hun droom voor het gebied/onderwerp voor zichzelf op te schrijven. Of het kan, wie het oppakt, dat maakt nog even niet uit. Inventariseer wat men heeft opgeschreven en je weet hoe hoog de lat ligt. En mensen concluderen zelf uit de eerste hand wat de gedeelde en strijdige belangen zijn.

Wie de kaart trekt

Vooraf in een vroeg stadium is de opgave vaak om een onderwerp te adresseren: wie gaat waar over, ofwel wie pakt de trekkersrol op? Dat is vooral het geval in sessies met ondernemers/professionals. Maak kaarten met telkens een inhoudelijke vraag. Leg de kaarten ondersteboven op een stapel in het midden. Een deelnemer pakt een kaart en probeert de vraag te beantwoorden. Vindt hij dat hij niet de aanwezige persoon

is om de vraag te beantwoorden, dan wijst hij iemand anders aan. Wanneer een vraag te vaak wordt doorgegeven, begrijpen mensen vanzelf dat het zo niet gaat. En pakt iemand hopelijk toch z'n verantwoordelijkheid. Bij een ruimtelijke opgave ligt het natuurlijk ook voor de hand om letterlijk samen te gaan tekenen op een kaart. Essentieel is dan wel een communicatieve stedenbouwer of landschapper die goed kan luisteren.

(Buurt)budgetten

Je kunt werken met fictieve budgetten, zodat deelnemers meer inzicht krijgen in de consequenties van keuzes. Bijna niemand weet immers hoe duur een lantaarnpaal is. Dit is handig voor Coproduceren. Nog mooier is als je werkt met echte buurtbudgetten, waar een buurt binnen bepaalde voorwaarden zelf mee aan de slag mag gaan, dan gaat het om Meebeslissen.

Lagerhuisdebat

Een inmiddels al wat oudere en bekende methode is het Lagerhuisdebat, maar veel bewoners zijn dit bepaald niet gewend. Zet twee rijen van stoelen tegenover elkaar. Spelregels: wie het woord wil, staat op. Maar spreken mag pas als de gespreksleider je het woord geeft. Een Lagerhuisdebat leent zich goed voor een aftrap (max 10 minuten), om daarna de discussie te vervolgen op reguliere wijze. Een volgend deelonderwerp kun je dan weer aftrappen met een Lagerhuisdebat. Door af te wisselen krijg je iedereen weer bij de les.

Colofon

Dit is een uitgave van

Gemeente Den Haag

Dienst Stedelijke Ontwikkeling

Vormgeving

Intern Dienstencentrum

Multimedia

Opsteller Wijde Blik

Fotografie Jurriaan Brobbel

Datum vastgesteld 5 maart 2020 in
gemeenteraad van Den Haag

RISnr 303172

Contact projectorganisatie

Binckhorst binckhorst@denhaag.nl